

Рецензія
доктора економічних наук, доцента,
професора кафедри менеджменту та адміністрування
Національного університету «Чернігівська політехніка»
Попело Ольги Володимирівни
на дисертаційну роботу Сердюка Дениса Анатолійовича
на тему: «Фінансові інструменти сталого розвитку України»,
поданої на здобуття ступеня доктора філософії
за спеціальністю 072 Фінанси, банківська справа та страхування

Актуальність обраної теми дисертаційного дослідження

Сталий розвиток є визначальною парадигмою, яка змінила традиційний підхід країн до забезпечення власного розвитку. На сьогодні більшість країн приділяє важливу увагу не лише зростанню рівня соціально-економічного забезпечення населення, але й намагаються впровадити таку модель розвитку суспільства, яка б дозволяла забезпечити розвиток майбутніх поколінь, зберегти навколишнє середовище. Модель сталого розвитку передбачає одночасне та поступове стимулювання позитивних трансформацій в екологічній, соціальній та економічній складовій функціонування сучасного суспільства.

Забезпечити впровадження моделі сталого розвитку без зміни традиційних підходів до пошуку і використання фінансових ресурсів для цього неможливо. Саме тому у світі вже розроблено різні фінансові інструменти з метою підтримки розвитку насамперед екологічних та соціальних систем. Окремі з таких інструментів поступово використовувалися і в Україні до війни.

Проте, сьогодні країна перебуває у надскладних умовах, що вимагає зміни усталеної парадигми соціально-економічного розвитку суспільства, впровадження нових механізмів відновлення екологічної, соціальної та економічної підсистем. Зазначене потребує значних фінансових ресурсів, що своєю чергою вимагає розробки концептуальних положень щодо пошуку нових потенційних джерел таких ресурсів, розробки фінансових інструментів їх залучення та ефективного використання. Відповідно окреслене зумовлює актуальність теми дисертаційної роботи Сердюка Д.А.

Зв'язок дисертації з науковими програмами, планами, темами

Дисертаційна робота Сердюка Дениса Анатолійовича виконана відповідно до тематичного плану науково-дослідних робіт Національного університету «Чернігівська політехніка», зокрема, робота є складовою таких науково-дослідних тем кафедри фінансів, банківської справи та страхування: «Теоретико-прикладні положення розвитку ринку кредитних послуг в умовах макроекономічної нестабільності та повоєнного відновлення економіки» (номер державної реєстрації 0123U104319), у межах якої розглянуто роль кредитних установ у впровадженні моделі сталого розвитку в країні, визначено особливості трансформації діяльності кредитних установ для досягнення основних цілей сталого розвитку; «Формування інноваційно-інвестиційних засад сталого розвитку суб'єктів підприємництва в умовах євроінтеграції» (номер державної реєстрації 0121U113249), у межах якої автором обґрунтовано сутність та роль специфічних фінансових інструментів у забезпечення впровадження моделі сталого розвитку; «Стратегічні пріоритети та механізми забезпечення інноваційного розвитку базових галузей національного господарства» (номер державної реєстрації 0118U004407), у межах якої автором розглянуто сутність та структуру фінансового механізму сталого розвитку, обґрунтовані концептуальні положення його трансформації в умовах нестабільності зовнішнього середовища.

Ступінь обґрунтованості та достовірності наукових положень, висновків і рекомендацій

Ознайомлення зі змістом дисертації дає змогу зробити висновок, що сформувані автором наукові положення, висновки та рекомендації є достатньо обґрунтованими та достовірними. Результати дисертаційної роботи базуються на проведених автором дослідженнях теоретичного та емпіричного характеру. Мета дисертації, яка полягає в поглибленні теоретико-методичних засад використання фінансових інструментів для забезпечення сталого розвитку України та розробці прикладних рекомендацій щодо ефективного їх застосування, відповідає темі дослідження, а сформульовані об'єкт та предмет дослідження відповідають науково-методичним вимогам.

Дисертаційна робота є логічним, структурованим та завершеним дослідженням, якість якого підтверджує системність дослідження, що дало змогу вирішити поставлене науково-прикладне завдання щодо сталого розвитку України через пошук, створення та активне використання сучасних фінансових інструментів забезпечення сталого розвитку. У теоретичну основу дослідження покладено наукові праці українських та закордонних учених. У дисертації використано нормативно-правові та законодавчі акти України, статистичні дані Державної служби статистики України, Національного банку України, а також дані, отримані автором у процесі досліджень.

Методологічним базисом дисертаційної роботи є загальнонаукові прийоми та спеціальні методи пізнання, що ґрунтуються на економічних та споріднених із ними науками, а також методи міждисциплінарних досліджень, зокрема: контент-аналіз, абстрагування – при конкретизації сутності категорій «сталий розвиток», «фінансовий інструмент», «імпаکت-інвестування»; узагальнення, індукції та дедукції – при розгляді змісту дефініцій «фінансування сталого розвитку», «фінанси сталого розвитку», «стале фінансування», «зелені фінанси», їх онтологічного узгодження; статистичний та індексний аналіз – для дослідження сучасних тенденцій сталого розвитку України; PESTLE-аналіз – для визначення і систематизації основних перешкод забезпечення сталого розвитку України та застосування фінансових інструментів для його стимулювання; методи абстрагування та групування – для поглиблення концептуальних підходів функціонування фінансового механізму сталого розвитку, визначення особливостей його трансформації в сучасних умовах; економетричного моделювання – з метою визначення ролі окремих компонент у забезпеченні ефективного впровадження моделі сталого розвитку, при вивченні впливу сукупності макрофінансових показників на сталий розвиток; графічний – для наочного представлення результатів наукового дослідження. Обґрунтованість наукових пропозицій автора, висновків та представлених рекомендацій підтверджується їх апробацією на міжнародних науково-практичних конференціях, науковими публікаціями.

Структура і зміст дисертаційної роботи.

Відповідність дисертаційної роботи встановленим вимогам

Дисертаційна робота є цілісною, завершеною науковою працею, що містить повний комплекс встановлених вимогами структурних елементів: вступ, три розділи, висновки, а також анотацію, список використаних джерел, додатки. Загальний обсяг роботи становить 205 сторінок. У дисертації розглянуто теоретичні засади, методичні положення та практичні рекомендації щодо використання фінансових інструментів для сталого розвитку України.

Висновки, які зроблені за результатами дослідження, є змістовними та розкривають результати виконання поставлених завдань дослідження. Дисертаційна робота є логічною, послідовною та завершеною працею, що виконана автором самостійно. Пропозиції автора пройшли апробацію та доведені до практичного використання.

Наукова новизна одержаних результатів

Серед найсуттєвіших наукових здобутків, які характеризують наукову новизну дослідження та особистий внесок Сердюка Дениса Анатолійовича, слід зазначити такі:

– розширення категоріального простору дослідження сфери фінансування сталого розвитку, що реалізовано через аналіз сутності таких категорій: «сталі фінанси», «фінанси сталого розвитку», «фінансування сталого розвитку», «стале фінансування», «зелені фінанси», «кліматичні фінанси», що дало можливість автору визначити їх онтологічну єдність, конкретизувати змістовну відмінність, обґрунтувати особливості використання фінансових інструментів для забезпечення моделі сталого розвитку (с. 45);

– визначення змісту категорії «фінансовий інструмент сталого розвитку», що реалізовано на основі результатів аналізу наукових підходів до розуміння таких дефініцій «фінансовий інструмент», «сталий розвиток» (с. 53);

– обґрунтування системи імпаکت-інвестування як цілісної сукупності окремих компонентів, якій притаманні відповідні властивості, функції та принципи функціонування і трансформації, що дало змогу здобувачу

сформулювати інтеграційно-адаптаційну модель розвитку системи імпорт-інвестування, визначити її складові і запропонувати напрямки їх трансформації з урахуванням сучасних викликів та стратегічних векторів розвитку національної економіки (с. 130);

– поглиблення методичних положень щодо визначення основних фінансових інструментів, які є найбільш важливими для їх використання з метою забезпечення сталого розвитку з урахуванням макроекономічної ситуації в країні, що полягають у застосуванні кореляційно-регресійного аналізу для конкретизації залежності зміни показників, що характеризують рівень сталого розвитку, від інших макрофінансових параметрів (с. 53; с. 132);

– розробка наукових підходів до визначення перешкод впровадження моделі сталого розвитку, які були визначені на основі використання методики PESTLE-аналізу, за якої конкретизовано політичні, соціальні, економічні, технологічні, правові та екологічні бар'єри, які сьогодні стримують формування зазначеної моделі (с. 92-98);

– обґрунтування концептуальних положень функціонування та трансформації фінансового механізму сталого розвитку, що реалізовано через конкретизацію мети, функцій, ресурсного забезпечення такого механізму, визначення його методів, інструментів та принципів, які були поділені на дві групи: принципи функціонування та принципи трансформації, а їх сукупність розширена новими принципами: збалансованого розвитку, пріоритетності фінансування (с. 117-120);

– визначення заходів стимулювання впровадження моделі сталого розвитку, які були розподілені за двома критеріями: залежно від масштабності впровадження (мікрозаходи, макрозаходи); за сферою реалізації (організаційні, економічні, соціальні, екологічні); такий підхід дозволив автору розглянути особливості використання фінансових інструментів сталого розвитку різними за специфікою своєї діяльності економічними суб'єктами та конкретизувати напрямки застосування зазначених інструментів у межах економічних систем різних рівнів (с. 124-128).

Практичне значення результатів дослідження

Наукове значення результатів дисертаційної роботи полягає в розв'язанні важливого науково-прикладного завдання – поглиблення теоретико-методичних засад використання фінансових інструментів для забезпечення сталого розвитку України та розробка прикладних рекомендацій щодо ефективного їх застосування.

Рекомендації автора використані у практичній діяльності ТОВ «КОЛТРАНС СОЛЮШНЗ» (№ 01/05-12 від 17 квітня 2024 р.), Бізнес-консультативної компанії «ПРИВАТ КОНСАЛТ» (№ 6/п-н від 15.04.2024 р.), Страхової компанії «ПЗУ Україна» (№ 145 від 16.04.2024).

Основні теоретичні висновки й науково-практичні рекомендації автора впроваджено в навчальний процес Національного університету "Чернігівська політехніка" – при викладанні дисциплін: «Банківська система», «Банківські операції», «Ринок кредитних послуг» (№ 202/08-927/ВС від 22.04.2024).

Повнота викладення наукових результатів дисертації в опублікованих працях

Основні положення дослідження опубліковано у 9 наукових працях, серед яких: 1 стаття в іноземному науковому виданні, що індексується в міжнародній наукометричній базі Web of Science; 3 статті у наукових фахових виданнях України; 5 праць апробаційного характеру.

Наукові публікації відповідають вимогам п. 8, 9 Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 р. № 44 (зі змінами від 19 травня 2023 р. № 502), щодо кількості публікацій, відповідності опублікованих результатів тим, що містяться у дисертації, апробації її основних положень.

Дотримання норм академічної доброчесності

За результатами аналізу представлених матеріалів не встановлено фактів порушення академічної доброчесності.

Дисертант дотримувався норм та принципів академічної доброчесності, норм законодавства про авторське право, порушень яких, як і академічного плагіату, не виявлено. У дисертації наявні посилання на відповідні джерела, зазначені у списку використаних джерел, визначено особистий внесок автора в опублікованих у співавторстві працях.

**Висновки та пропозиції, що викликають певні сумніви, зауваження
на окремі суперечності та можуть слугувати підґрунтям дискусії
під час захисту дисертації**

1. У п.п. 1.3 доцільно було б більше уваги приділити опису окремих видів фінансових інструментів та особливостям їх використання для забезпечення сталого розвитку (рис. 1.5, с. 53). Доцільно також було б проаналізувати, які фінансові інструменти доречно використовувати в нестабільному макро-економічному середовищі, при значному дефіциті фінансових ресурсів держави.

2. На наше переконання, доцільно було б у п.п. 1.3 описати сутність та особливості функціонування системи імпакт-інвестування, а не фрагментарно представляти теоретико-методичні положення розвитку такої системи у п.п. 3.3 (рис. 3.6, с. 130).

3. У п.п. 2.2 дисертації необхідно було б також звернути увагу на закордонний досвід використання фінансових інструментів для стимулювання сталого розвитку, що дозволило б поглибити прикладну складову роботи.

4. У п.п. 3.1 при розгляді сутності та особливостей функціонування фінансового механізму сталого розвитку автор визначає окремі групи методів, які є невід'ємною складовою такого механізму, а саме: нормативно-правові, фінансові, організаційні та управлінські, і з-поміж фінансових виокремлює наступні: монетарні, бюджетні, податкові, інвестиційні. Вважаємо необхідним розкрити зміст цих методів та визначити, як їх використовувати для формування фінансових ресурсів з метою забезпечення сталого розвитку України (рис. 3.3, с. 119).

5. У п.п. 3.2 доцільно було б більше уваги приділити ролі держави у стимулюванні впровадження моделі сталого розвитку, виокремити ті заходи, впровадження яких дозволить посилити її роль у реалізації проєктів,

спрямованих у т.ч. і на підтримку моделі сталого розвитку країни (с. 124). При цьому варто було б також розробити заходи, реалізація яких сприятиме активізації ролі держави в пошуку та формуванні фінансових ресурсів для забезпечення реалізації такої моделі (с. 128).

Однак, вказані вище зауваження та дискусійні положення не впливають на загальну позитивну оцінку дисертаційної роботи Сердюка Дениса Анатолійовича.

Загальний висновок

Дисертаційна робота Сердюка Дениса Анатолійовича на тему «Фінансові інструменти стаюого розвитку України» є завершеним, самостійним дослідженням, виконаним на актуальну тему, містить положення наукової новизни та має теоретичне і практичне значення. Дисертація відповідає вимогам наказу МОН України №1 40 від 12 січня 2017 р. «Про затвердження вимог до оформлення дисертацій» (зі змінами) та «Порядку підготовки здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії та доктора наук у закладах вищої освіти (наукових установах)», затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України від 23 березня 2016 р. № 261 (зі змінами й доповненнями від 19 травня 2023 р. № 502) та вимогам «Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії», затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 р. № 44 (зі змінами від 19 травня 2023 р. № 502). Зазначене дозволяє зробити висновок, що Сердюк Денис Анатолійович, автор дисертації на тему: «Фінансові інструменти сталого розвитку України», заслуговує на присудження ступеня доктора філософії за спеціальністю 072 Фінанси, банківська справа та страхування.

Рецензент

**доктор економічних наук, доцент,
професор кафедри менеджменту та адміністрування
Національного університету
«Чернігівська політехніка»**

Ольга ПОПЕЛО